

**Nordens
velferdssenter**

Nordisk materiale for utredning av funksjonell døvblindhet

Nordens velferdssenter i samarbeid
med Nordisk lederforum om
døvblindhet

Table of Contents

Foreword	2
1 Innledning	4
2 Introduksjon til det nordiske materialet for utredning av funksjonell døvblindhet	7
3 Introduksjon til observasjon av sansene	11
4 Bruk av observasjon som metode	13
5 Medisinske og personlige opplysninger	14
6 Vurdering av sansenes funksjon	29
7 Bruk av intervju som metode	31
8 Medisinske og personlige opplysninger	32
9 Utredning på bakgrunn av intervju	37
10 Vurdering av sansenes funksjon	55
Referanseliste	56
Om publikasjonen	58

Foto: Mostphotos

Foreword

The Nordic material for assessment of functional deafblindness has been created through close collaboration between the Nordic Welfare Centre and the Nordic Leadership Forum for Deafblind Issues. The purpose of this material is to strengthen a shared understanding of the population and functional deafblindness, to support professionals who work with identifying combined vision and hearing impairments. It is intended as a practical tool to support assessors in their professional evaluations.

The material builds on the earlier work by Rødbroe and Andersen and has been updated according to the Nordic definition of deafblindness and the International Classification of Functioning, Disability and Health. It provides a framework for understanding deafblindness, guidance on relevant medical and personal information, observation points and interview questions, and a structure for making an overall assessment of sensory function in everyday situations. The material is available in all Nordic languages and in English, ensuring that professionals across the region have equal access to the same tools and knowledge.

We want to express our sincere thanks to the authors and specialists provided by the Nordic Leadership forum. We also thank the working group and the many professionals who contributed with expertise and verification throughout the process consisting of Annika Maria Johannessen, Anne Sofie Fjær Løvbrøtte, Lone Rømer Jensen, Bettina Kastrup Pedersen, Cathrine Olesen, Louise Hassing, Karina

Højbjerg Seiler, Odd-Erik Madsen, Kirsten Frandsen, Gøran Andreas Gregor Caspian Forsgren and Rasmus Hougaard Pedersen. Their efforts have been essential for ensuring the quality and relevance of this publication.

The Nordic material for assessment of functional deafblindness has been created through close collaboration between the Nordic Welfare Centre and the Nordic Leadership Forum for Deafblind Issues. The purpose of this material is to strengthen a shared understanding of the population and functional deafblindness, to support professionals who work with identifying combined vision and hearing impairments. It is intended as a practical tool to support assessors in their professional evaluations.

The material builds on the earlier work by Rødbroe and Andersen and has been updated according to the Nordic definition of deafblindness and the International Classification of Functioning, Disability and Health. It provides a framework for understanding deafblindness, guidance on relevant medical and personal information, observation points and interview questions, and a structure for making an overall assessment of sensory function in everyday situations. The material is available in all Nordic languages and in English, ensuring that professionals across the region have equal access to the same tools and knowledge.

We want to express our sincere thanks to the authors and specialists provided by the Nordic Leadership forum. We also thank the working group and the many professionals who contributed with expertise and verification throughout the process consisting of Annika Maria Johannessen, Anne Sofie Fjær Løvbrøtte, Lone Rømer Jensen, Bettina Kastrup Pedersen, Cathrine Olesen, Louise Hassing, Karina Højbjerg Seiler, Odd-Erik Madsen, Kirsten Frandsen, Gøran Andreas Gregor Caspian Forsgren and Rasmus Hougaard Pedersen. Their efforts have been essential for ensuring the quality and relevance of this publication.

Samuel Engblom

Director

Gøran Andreas Gregor Caspian Forsgren

Senior Adviser, deafblind field

Foto: Mostphotos

1 Innledning

1.1 Nordisk materiale for utredning av funksjonell døvblindhet

Det nordiske materialet for utredning av funksjonell døvblindhet er utviklet gjennom et samarbeid mellom fagmiljøer i Norden. Materialet bygger på den nordiske definisjonen av døvblindhet og er en revidert og oppdatert videreføring av tidligere utredningsmateriale. Hensikten har vært å legge til rette for en mer felles og gjenkjennbar praksis for funksjonell utredning i de nordiske landene.

Materialet tar utgangspunkt i en funksjonell forståelse av døvblindhet og kan brukes ved både medfødt og ervervet døvblindhet. Det er basert på ICF (International Classification of Functioning) og gir støtte til å vurdere hvordan syn, hørsel og kroppslig-taktil sans brukes i hverdagen. Utredningen bygger på flere elementer, blant annet en felles faglig ramme, relevant medisinsk og personlig informasjon, observasjonsholdepunkter og intervjuguider. Samlet gir dette grunnlag for en helhetlig vurdering av sansenes funksjon.

1.2 Bakgrunn

De nordiske landene har lang tradisjon for samarbeid om kunnskap, tjenester og utredning knyttet til døvblindhet. Siden 1980-tallet har det eksistert både en felles nordisk definisjon av døvblindhet og et felles utredningsmateriale. Definisjonen har blitt revidert flere ganger, senest i 2024, og legger vekt på funksjon fremfor kun medisinske forhold.

Det tidligere utredningsmaterialet har i liten grad blitt oppdatert i takt med

endringer i definisjonen og ny kunnskap på feltet. Samtidig har praksis for funksjonell utredning utviklet seg ulikt i de nordiske landene. Dette har skapt behov for et oppdatert materiale som kan bidra til større grad av felles forståelse og mer lik praksis på tvers av regionen.

1.2.1 Den nordiske definisjonen

[Den nordiske definisjonen](#) beskriver døvblindhet som en kombinert syns- og hørselsnedsettelse av så alvorlig grad at de nedsatte sansene vanskelig kan kompensere for hverandre. Døvblindhet forstås derfor som en egen funksjonsnedsettelse. Konsekvensene kan variere, men påvirker ofte kommunikasjon, tilgang til informasjon, orientering og muligheten til å bevege seg trygt og fritt omkring.

Definisjonen legger vekt på at alvorlighetsgrad og konsekvenser påvirkes av flere forhold, blant annet når sansetapet oppstår, om det er stabilt eller progredierende, og om det foreligger andre funksjonsnedsettelser. Når syn og hørsel ikke kan kompensere for hverandre, blir andre sanser, særlig den taktile sansen, ekstra viktige.

1.2.2 Omgivelsenes betydning i den funksjonelle utredningen

Den funksjonelle forståelsen av døvblindhet bygger på ICF og legger vekt på samspillet mellom personen og omgivelsene. Funksjonsevne forstås som noe som påvirkes både av individuelle forutsetninger og av hvordan miljøet er tilrettelagt. Dette innebærer at døvblindhet ikke bare vurderes ut fra graden av sansetap, men også ut fra hvordan omgivelsene enten kan forsterke eller redusere funksjonelle utfordringer.

I den funksjonelle utredningen er det derfor viktig å se på hvordan personen bruker sansene i konkrete situasjoner, og hvordan mennesker og omgivelser rundt kan støtte opp under dette. Vurderingen kan ikke gjøres isolert fra den sosiale og praktiske konteksten personen lever i.

1.3 Formål

Formålet med materialet er å støtte funksjonell utredning av døvblindhet. Døvblindhet forstås her som en funksjonell tilstand, ikke en diagnose. Gjennom utredningen samles det inn relevant medisinsk, pedagogisk og annen faglig informasjon som danner grunnlag for en samlet vurdering.

Utredningen skal bidra til å avklare om det foreligger funksjonell døvblindhet. Resultatet kan videre brukes som grunnlag for planlegging av tiltak og

tilrettelegging. Prosessen forutsetter tverrfaglig samarbeid, faglig skjønn og bevissthet rundt etiske vurderinger i møte med den enkelte.

Foto: Mostphotos

2 Introduksjon til det nordiske materialet for utredning av funksjonell døvblindhet

2.2.1 Funksjonsforståelse

Den nordiske definisjonen av døvblindhet bygger på en funksjonell forståelse, der døvblindhet identifiseres ut fra hvordan det kombinerte sansetapet påvirker aktivitet og deltakelse. En funksjonell utredning krever tverrfaglig samarbeid mellom ulike profesjoner som sammen kan beskrive personens funksjon, behov for støtte og utviklingsmuligheter (Videnscenter for Døvblindfødt, 2007).

Utredningen forutsetter også forståelse for medisinsk informasjon, formelle tester og andre relevante opplysninger, samt personlige og miljømessige faktorer som alder, utvikling og livssituasjon.

2.2.2 Dynamisk utredningsperspektiv

Materialet bygger på et dynamisk utredningsperspektiv, særlig knyttet til observasjonsholdepunktene. Formålet med dynamisk utredning er å få innsikt i personens lærings- og utviklingspotensial, blant annet gjennom å se på endringer fra innledende observasjon til etter intervensjon (Johannessen, Nicholas, & Nummedal, 2020).

I praksis innebærer dette at man etablerer en baseline, prøver ut ulike tilrettelegginger og vurderer hvordan personens funksjonelle bruk av sansene endrer seg. Dersom det er usikkerhet knyttet til identifisering av døvblindhet, er det nødvendig å gjennomføre intervensjoner for å bekrefte eller avkrefte

hypoteser om funksjonell døvblindhet.

2.2.3 Potensial og utfordringer

Døvblindhet gir ofte store utfordringer i møte med omgivelsene og kan begrense aktivitet og deltakelse. Utredningen må derfor rette oppmerksomhet både mot konsekvensene av syns- og hørselsnedsettelsen og mot personens ressurser og utviklingspotensial.

Materialet har et særlig fokus på hvordan den kroppslig-taktile sansen kan kompensere for syns- og hørselstapet innenfor domenene kommunikasjon, informasjonstilegnelse og orientering og fri bevegelse. Utredningen skal både synliggjøre begrensninger og gi kunnskap om muligheter for kompenserende strategier.

2.2.4 Et domeneperspektiv

Funksjonsvurderingen i materialet er strukturert etter domenene i den nordiske definisjonen: kommunikasjon, informasjonstilegnelse samt orientering og fri bevegelse. Disse domenene har stor betydning for personens sosiale liv, og det er derfor vanskelig å skille sosialt liv ut som et eget domene.

Domenene gir et helhetlig rammeverk for å synliggjøre hvordan det kombinerte sansetapet påvirker funksjon. De danner grunnlaget for å vurdere om funksjonsbetegnelsen døvblindhet skal fastsettes, og sikrer at utredningen ikke blir tre separate vurderinger av syn, hørsel og taktil sans.

2.3 Vurderinger før bruk av materialet

2.3.1 Anvendelse

Bruk av materialet forutsetter kunnskap om utvikling, syn, hørsel og kroppslig-taktile sanser, samt erfaring med funksjonsvurdering. Under utredningen vurderes i hvilken grad observasjonsholdepunkter eller intervju spørsmål er relevante for den enkelte.

Observasjoner og intervjuer må planlegges nøye, med vekt på partnerkompetanse, fysisk tilrettelegging, sikkerhet og forståelse for hvordan dagsform og kontekst kan påvirke funksjon (Bøttcher & Dammeyer, 2020).

2.3.2 Etikk og kompetanse i utredningssammenheng

Etiske vurderinger er en integrert del av utredningsprosessen. Utreder må forholde seg til sentrale etiske prinsipper som respekt for selvbestemmelse, ikke påføre skade, å ville vel samt bruk av rettferdighetsprinsipper (Beauchamp & Childress,

2019).

Utredningen må gjennomføres med respekt for personens integritet, og utreder må ta utgangspunkt i at personen selv er ekspert på eget liv.

2.3.3 Tverrfaglig samarbeid

På grunn av døvblindhetens kompleksitet er funksjonell utredning avhengig av tett tverrfaglig samarbeid (Videnscenter for Døvblindfødt, 2004; 2007).

Observasjoner og intervjuer bør kvalifiseres gjennom samarbeid mellom personen selv, pårørende og relevante fagpersoner.

Tverrfaglig samarbeid bidrar til bedre forståelse og legger grunnlag for spesialiserte tjenester som kan styrke lærings- og utviklingsvilkår (Nordens velferdssenter, 2016).

2.3.4 Bruk av tolk og ledsager

Når direkte kommunikasjon ikke er mulig, må det legges til rette for bruk av tolk- og ledsagertjenester. Tolk og kommunikasjonspartnere må ta hensyn til personens sensoriske utfordringer og bidra til strukturert tilgang til informasjon (Dohm, 2020; Videnscenter for Døvblindfødt, 2007).

2.3.5 Utredningsperspektiver

Før en utredning starter må utreder ha klar forståelse av formål, metode og analyseperspektiv. Disse valgene, sammen med menneskesynet, påvirker tolkningen av observasjoner og konklusjoner som trekkes (Bøttcher & Dammeyer, 2020).

Utreder kan innta ulike roller, som deltaker, observatør eller en kombinasjon av disse. Uansett rolle må det tas hensyn til hvordan utrederens tilstedeværelse påvirker personen som utredes.

2.4 Praktisk bruk av det nordiske materialet for utredning av funksjonell døvblindhet

2.4.1 Optimalisering

Under observasjoner skal samspillspartneren støtte og motivere personen til å bruke tilgjengelige sanser, og tilpasse krav og aktiviteter til personens forutsetninger og interesser (Videnscenter for Døvblindfødt, 2007).

Hjelpemidler som brukes i hverdagen skal alltid være i bruk under observasjon og intervju, da dette er avgjørende for gyldige vurderinger av funksjon.

2.4.2 Skåring av observasjonsholdepunktene

Skåringen av observasjonsholdepunktene skal støtte en systematisk og felles utredningspraksis. Skårer settes innenfor domenene kommunikasjon, informasjonstilegnelse og orientering og fri bevegelse, og bygger på fire svaralternativer beskrevet av Nicholas, Johannessen og van Nunen (2019). Alternativene finner du i kapittel 5.4.

Skåringene må alltid tolkes kvalitativt og i lys av kontekst, etiske hensyn og tverrfaglige vurderinger. Skåren er ikke et mål i seg selv, men et verktøy i den samlede funksjonsvurderingen.

2.4.3 Avsluttende rapport

Utredningen avsluttes med en kvalitativ rapport som beskriver sansenes funksjon. Rapporten skal konkludere med om det foreligger funksjonell døvblindhet, og eventuelt gi anbefalinger for videre oppfølging og tilrettelegging.

2.4.4 Tolkning av observasjonsholdepunktene

Skårer kan fremstilles visuelt i graf, men grafen er ikke selvforklarende. Den må alltid tolkes i sammenheng med observasjoner, kontekst og kvalitative beskrivelser for å gi meningsfull informasjon om personens funksjonelle sansebruk.

2.4.5 Intervjuguide

For personer som kan uttrykke seg gjennom konvensjonelt språk, kan intervju brukes som metode eller som supplement til observasjon. Intervjuguiden er veiledende og ment som støtte i samtalen, ikke som en fast struktur, og kan brukes både sammen med og uavhengig av observasjonsholdepunktene.

Foto: Mostphotos

3 Introduksjon til observasjon av sansene

Dette kapitlet gir en overordnet innføring i observasjon av syn, hørsel og kroppslig-taktil sans som grunnlag for funksjonell utredning av døvblindhet. Formålet er å rette oppmerksomheten mot hvordan sansene brukes i hverdagen, særlig i arbeidet med observasjonsholdepunktene.

Observasjon av sansebruk kan være krevende, da personer med antatt døvblindhet ofte har sammensatte funksjonsnedsettelse. Observasjoner i naturlige situasjoner, eventuelt supplert med intervju, gir viktig informasjon om hvordan sanserester brukes og kompenserer for hverandre.

3.1 Syn

Synet gir rask og omfattende informasjon om omgivelsene og har stor betydning for kommunikasjon, informasjonstilegnelse, orientering og fri bevegelse (Befring & Tangen, 2012). For personer med døvblindhet er det særlig viktig å forstå hvordan en eventuell synsrest brukes funksjonelt i samspill med andre sanser.

Selv små synsrester kan ha stor verdi for selvstendighet, kommunikasjon og orientering, for eksempel ved å oppfatte lys, kontraster eller konturer. Samtidig kan nedsatt syn være energikrevende å bruke, og krever tilrettelegging fra omgivelsene. Ved funksjonell døvblindhet kan ikke hørselen fullt ut kompensere for synsnedsettelsen, noe som kan føre til fragmenterte sanseintrykk.

Ved utredning er det derfor viktig å identifisere hvordan synet faktisk brukes i

praksis, også når både syn og hørsel er nedsatt, og hvordan omgivelsene kan støtte best mulig funksjonell bruk av en eventuell synsrest.

3.2 Hørsel

Hørselen bidrar til kommunikasjon, orientering og forståelse av omgivelsene, og kan gi mening og gjenkjennelighet også når den er nedsatt. For personer med døvblindhet varierer hørselsfunksjonen betydelig, fra total døvhet til brukbare hørselsrester (Mjønes, 2019).

Når synet også er svekket, blir det vanskeligere å tolke og lokalisere lyder. Lytting kan da være krevende. Funksjonell bruk av hørsel er ikke statisk, men kan endre seg over tid og i ulike situasjoner.

I utredning av døvblindhet er det derfor viktig å rette oppmerksomheten mot hvordan hørsels- og lytteferdigheter faktisk brukes i praksis, og hvilken støtte som er nødvendig for å fremme funksjonell bruk av hørselsrester.

3.3 Kroppslig-taktil sans

Når syn og hørsel er så nedsatt at de ikke kan kompensere for hverandre, får den kroppslig-taktile sansen en sentral rolle i kommunikasjon og samspill, informasjonstilegnelse og orientering (Nordens Velferdssenter, 2016; Andersen & Rødbroe, 2000).

Det kroppslig-taktile sanseapparatet omfatter bearbeiding av berøring, trykk, vibrasjon, temperatur, smerte og proprioepsjon gjennom det somatosensoriske systemet (Nicholas, 2021; Gallace & Spence, 2009). Gjennom aktiv berøring og bevegelse kan kroppslig-taktil og haptisk persepsjon gi strukturert og meningsfull informasjon om omgivelsene (Nicholas, Johannessen, & van Nunen, 2019; Prytherch & McLundie, 2002).

For mange personer med medfødt døvblindhet er den kroppslig-taktile sansen den mest stabile modaliteten for læring, trygghet og kommunikasjon (Wittich, Nicholas, & Damen, 2021; Ravenscroft & Damen, 2019). Effektiv bruk av denne sansen forutsetter fysisk nærhet, tilrettelagte omgivelser og kompetente kommunikasjonspartnere. I utredning er det derfor avgjørende å beskrive hvordan den kroppslig-taktile sansen brukes funksjonelt for å kompensere for syns- og hørselstapet.

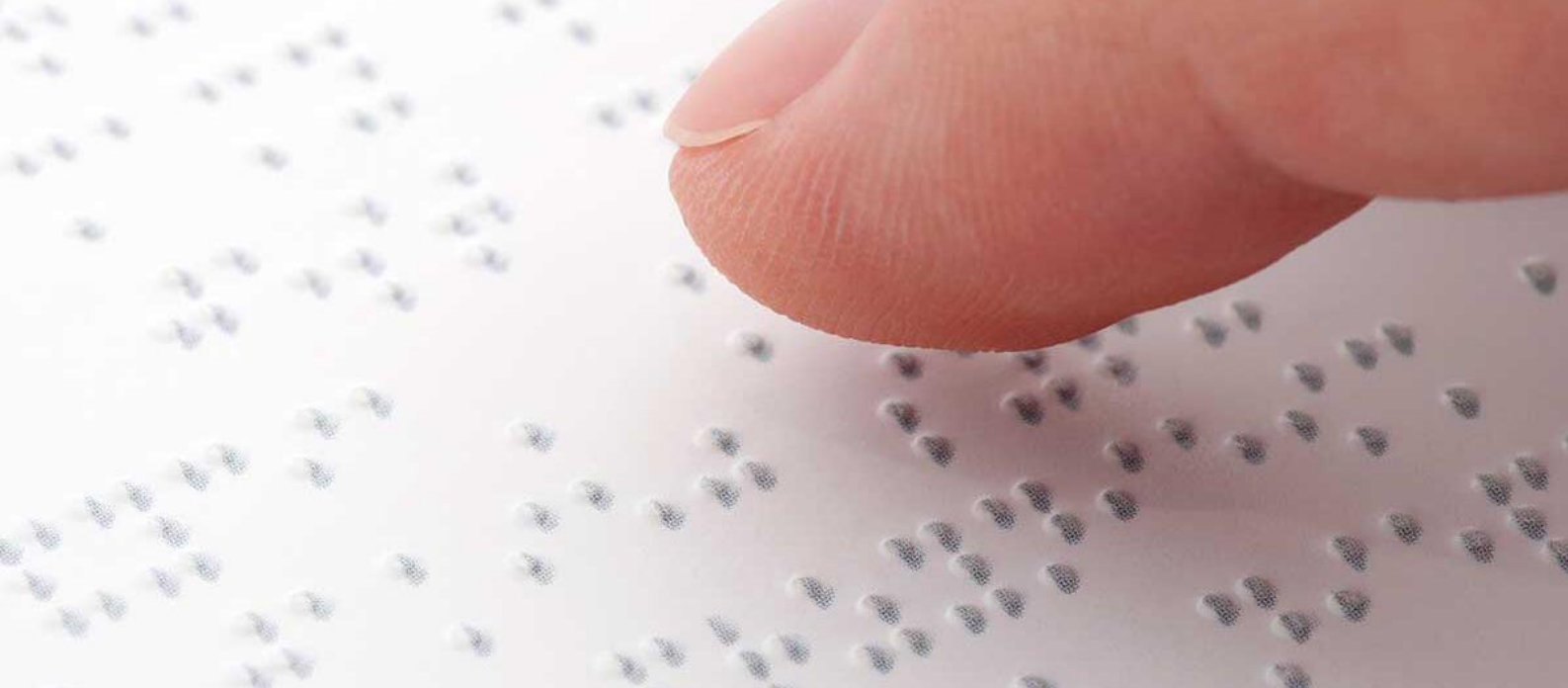

Foto: Mostphotos

4 Bruk av observasjon som metode

Observasjon brukes når personen som utredes ikke selv kan formidle hvordan sansene brukes. Metoden gir innsikt i funksjonell sansebruk gjennom systematiske observasjoner i hverdagslige situasjoner. Materialet inneholder skjemaer med observasjonsholdepunkter, samt støttetekster som utdyper hva de enkelte holdepunktene innebærer.

Materialet er utviklet for identifisering av funksjonell dövblindhet, og omfatter ikke kartlegging av ytterligere konsekvenser av sansetapet. Slike vurderinger forutsetter bruk av supplerende utredningsverktøy, for eksempel psykologiske vurderinger eller ADL-kartlegging.

Foto: Mostphotos

5 Medisinske og personlige opplysninger

Medisinske og personlige opplysninger danner et viktig grunnlag for den funksjonelle utredningen. Opplysningene kan brukes både som forberedelse og som en strukturert huskeliste i utredningsprosessen.

All håndtering av personopplysninger skal skje i samsvar med gjeldende personvernlovgivning (GDPR). Informasjon skal lagres på en sikker måte, og det anbefales å bruke saksnummer fremfor navn der dette er mulig.

5.1 Samtykke

Innhenting av medisinske og personlige opplysninger forutsetter informert samtykke fra personen selv eller verge. Det samme gjelder bruk og lagring av lyd- og bildeopptak. Utreder har ansvar for å sette seg inn i gjeldende regelverk i eget land før utredningen gjennomføres.

5.2 Saksinformasjon

Saksnummer:	
Oppgi personens bosituasjon og daglige virke:	
Saken er innmeldt av:	
Kontakthistorie (når ble saken henvist?):	
Navn på tilknyttet lege:	
Hvem har vært involvert i utredningen? (personen selv/foreldre/foresatte/verge/-pårørende):	
Er samtykke innhentet? - Innhenting av medisinske opplysninger - Gjøre video og lydopptak i forbindelse med utredningsprosessen - Lagre video og lydopptak	Kryss av for gjeldende samtykker: ☐ ☐ ☐

Følgende opptegnelser/papirer er dokumentert:	• Hørselspapirer - uttalelse, journal • Synspapirer - uttalelse, journal • MR-undersøkelser • Uttalelser fra nevropsykolog • Eventuelle utredninger, observasjoner eller andre relevante observasjoner fra synspedagoger, audiopedagoger, døvblindekonsulenter, fysioterapeuter, psykologer osv. samt observasjoner fra nærpå personer er også inkludert. • Eventuell medisiner og hvordan den kan påvirke brukerens funksjonsevne. • Kortfattet status om brukerens livshistorie og nåværende situasjon (f.eks. statusplan).

5.3 Medisinsk informasjon

5.3.1 Diagnostikk

Her beskrives medisinske diagnoser og deres funksjonelle konsekvenser (for eksempel ved strabisme (skjeling) innsnevres synsfeltet og påvirker evnen til å se stereoskopisk, noe som ofte fører til motorisk usikkerhet og klossethet).

For hver diagnose kan det være nyttig å gjøre et notat:

- Er diagnosen basert på kliniske funn eller genetiske tester?
- Når ble diagnosen stilt?
- Hvem stilte diagnosen?

Merk: Medisinske journaler skal inneholde den nyeste informasjonen. Hvis det er behov for oppdaterte eller nye undersøkelser, bør dette utføres. Epikrise skal være fra undersøkende lege (inneholder en kort beskrivelse av konklusjonene fra undersøkelsen, eventuell behandling og hvem som er ansvarlig for det videre behandlingsforløpet. Dette kan også være nevrolog, fysioterapeut, ergoterapeut eller andre spesialister).

Hoveddiagnose (for eksempel CHARGE, prematuritet, etc.):	
Andre diagnoser:	
Syn:	
Er det stilt en medisinsk synsdiagnose? (Ja/ Nei/ Hvis ja, hvilken?)	
Når ble den siste synsundersøkelsen utført av en øyelege?	
Visus/Skarpsyn:	
Optikk:	
Synsfelt:	
Har det blitt utført en synstest av en synskonsulent/synspedagog? (Ja / nei / hvis ja, hvilke?)	
Har brukeren briller, kontaktlinser eller andre synshjelpemidler (f.eks. lys, etc.)? (Hvis ja, hvilke / Hvis ja, hvor mye bruker vedkommende briller)?	☐ Tilpasset program i pc, nettbrett, telefon ☐ Optiske hjelpemidler ☐ Forstørrende lese-TV ☐ Lesemaskin ☐ Tolk ☐ Andre hjelpemidler:
Synsregister - er personen registrert? (gjelder de land som har synsregister)	
Hørsel:	
Er det stilt en medisinsk hørselsdiagnose? (Ja/ Nei/ Hvis ja, hvilken?)	
Når og hvor ble den siste hørselstesten utført?	

Hva slags hørselstest? (Audiologiske tester som Otoakustiske utslipp (OAE), Ren tone-audiometri, lekeaudiometri, observasjonsaudiometri, ASSR (auditiv respons i stasjonær tilstand), ABR (hjernestammeaudiometri), Tympanometri, osv.)	
Har personen hatt hyppige mellomørebetennelser gjennom barndommen?	
Har personen høreapparat eller hørselstekniske hjelpemidler? (f.eks. taleforsterker, osv.) (Hvis ja, hvilke? / Hvis ja, hvor mye bruker de høreapparater?)	☐ Høreapparat - en/to ☐ CI – en/to ☐ Samtaleforsterker ☐ Streamer ☐ Tolk ☐ Annet:
Kroppslig-taktil sans; er det observert eller oppdaget:	
Kroppslig-taktil sensitivitet: Kroppslig-taktil sensitivitet er relatert til reaksjonen som oppstår når noen er veldig sensitive for berøring eller å berøre noe.	
Kroppslig-taktil selektivitet: Kroppslig-taktil selektivitet brukes for å beskrive variasjoner i reaksjoner når vedkommende bruker taktilsansen, eksempelvis at personen foretrekker eller unngår ulike typer objekter eller substanser/materiale.	
Fødselshistorikk (for tidlig fødsel, problemer under svangerskapet, etc.):	

Sensoriske integreringsvansker: Sansenes evne til å motta samtidig informasjon og å samspille med hverandre. Eksempelvis at man bare bruker en sans når man retter oppmerksomheten mot noe.	
Foreligger det mistanke om: • Cortical Visual Impairment (CVI) • Auditory Processing Disorder (APD)	
Har personen motoriske utfordringer og/eller balanse- problemer? (ja/nei/vet ikke, hvis ja, på hvilken måte?)	
Er det kjent at diagnosen forårsaker sansesvikt i en av de to fjernsansene, eventuelt med mulighet for progresjon i den andre sansen? (Ja/ Nei/ Vet ikke)	
Er det behov for ytterligere undersøkelser/utredninger? (Ja/Nei/Vet ikke, hvis ja, hvilke?)	

5.4 Observasjonsholdepunkter – veiledende struktur

Når man skal vurdere om observasjonsholdepunktene er til stede, delvis til stede, ikke til stede eller ikke relevante, brukes følgende guidelines:

- Til stede: Når du kan observere atferden som er knyttet til observasjonsholdepunktet. Her vurderes atferden å være konsistent og kontinuerlig og ikke bestemt av den individuelle konteksten brukeren befinner seg i.
- Delvis til stede: Når du til en viss grad kan observere atferden i forbindelse med observasjonsholdepunktet. Dette betyr at atferden er situasjonsbestemt og kan observeres av og til, og til en viss grad. I dette tilfellet vil det kreve at miljøet er satt opp på en måte som gjør atferden synlig.
- Ikke til stede: Når du ikke kan observere noen av atferdene som er knyttet til observasjonsholdepunktet.
- Ikke relevant (N/A: Not Applicable): Når observasjonsholdepunktet ikke gjelder på grunn av individuelle faktorer som fysiske begrensninger eller andre mer situasjonsbestemte faktorer (for eksempel hvis en person er døv, vil observasjonsholdepunkter om lytteferdigheter skåres som *ikke relevant* (N/A)).

5.4.1 Kommunikasjon og samspill

Kommunikasjon og samspill	Til stede	Delvis til stede	Ikke til stede	N/A	Merknader
HØRSEL					
Reagerer personen på lyder fra omgivelsene?					
Kan personen imitere lyd?					
Reagerer personen på navnet sitt?					
Inngår personen i turtaking basert på lyd?					
Regulerer personen stemmen sin etter situasjonen?					
Inngår personen i talespråklige samtaler?					
SYN					
Kan vedkommende rette visuell oppmerksomhet mot en annen person?					

Kan personen opprette blikkontakt?					
Avleser personen ansiktsmimikk?					
Kan personen bruke synet i kommunikasjon?					
Kan personen bruke synet for å kommunisere med andre på avstand?					
Klarer personen å bruke synet til å skifte oppmerksomheten mellom partner og en gjenstand man har felles oppmerksomhet om?					
Kan personen avlese kommunikasjon i normal belysning?					
KROPPSLIG-TAKTIL					
Bruker personen aktivt kroppslig- taktil sans for å ta kontakt med partner?					
Bruker personen aktivt kroppslig- taktil sans for å følge andres initiativ?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å uttrykke seg?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans i turtaking (lytte- og snakkeposisjoner)?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å utforske et objekt sammen med partner, samtidig som en kan se at oppmerksomheten også er rettet mot partner?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans til å inngå i samspill og kommunikasjon med flere? (flerpartssamtaler) (overhøre, ta initiativ, lytte)					
NOTATER/VURDERING AV DET FUNKSJONELLE SAMSPILLET MELLOM SANSENE					

Observasjonsskema: Kommunikasjon og samspill

Før observasjon – Grøn

Efter observasjon – Rød

Kommunikasjon og samspill	Hørelse						Syn							Kroppslig-taktile sans					
Observasjonspunkt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delvis til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ikke til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
N/A	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.4.2 Informasjonsinnhenting

Informasjonsinnhenting	Til stede	Delvis til stede	Ikke til stede	N/A	Merknader
HØRSEL					
Reagerer personen på lyder i omgivelsene?					
Forholder personen seg aktivt til avstandsllyder?					
Kan personen gjenkjenne nærpersioner ved hjelp av hørsel?					
Gjenkjenner personen lyder som regnes som kjente?					
Retter personen sin auditive oppmerksomhet mot en person som snakker?					
SYN					
Når personen sitter stille, reagerer personen på visuelle stimuli i synsfeltet?					
Retter personen seg visuelt mot ulike gjenstander når disse plasseres foran vedkommende?					
Gjenkjenner personen gjenstander og/eller personer uten at de er i bevegelse?					
Kan personen bruke blikket til å følge objekter/personer uten å bevege hodet?					
Gjenkjenner personen ansikter ved å bruke synet?					
Handler personen ut fra visuell informasjon som blir gitt?					
Avleser personen informasjon via bilder (2D)?					

Gjenkjenner personen visuelle detaljer ut fra en helhet?					
Kan personen sette sammen en helhet ut fra visuelle detaljer?					
Reagerer personen like godt på svake som på sterke farger?					
Brukes syn og hender samtidig når personen skal gripe en gjenstand?					
KROPPSLIG-TAKTIL					
Does the person actively use the bodily-tactile sense to direct attention towards objects and/or people in the environment?					
Does the person actively use the bodily-tactile sense to explore an object systematically?					
Does the person actively use the bodily-tactile sense to identify similarities and differences between objects?					
Does the person actively use the bodily-tactile sense to obtain information about how two or more objects are positioned in relation to one another?					
Does the person use the bodily-tactile sense actively to explore other people?					
Does the person actively use the bodily-tactile sense to perceive other people's bodily expressions, emotions and reactions?					
Does the person direct bodily-tactile attention towards other people's touch on their own body?					

NOTES / ASSESSMENT OF THE FUNCTIONAL
INTERACTION BETWEEN THE SENSES

Observasjonsskema: Informasjonsinnhenting

Før observation – Grøn

Efter observation – Rød

Informasjonsinnhenting	Hørelse					Syn											Kroppslig-taktile sans						
Observasjonsholdepunkt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delvis til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ikke til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
N/A	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.4.3 Orientering og fri bevegelse

Orientering og fri bevegelse	Til stede	Delvis til stede	Ikke til stede	N/A	Merknader
HØRSEL					
Gjenkjenner personen omgivelsene ved bruk av hørsel?					
Kan personen bruke hørselen til å forflytte seg i forskjellige retninger?					
Orienterer personen seg i forhold til lydkilder i nære omgivelser?					
Orienterer personen seg etter lyd på avstand?					
Utforsker personen omgivelsene ved hjelp av stemme og hørsel?					
Orienterer personen seg ved hjelp av ekkolokalisering?					
SYN					
Kan personen bruke synet for å orientere seg i omgivelsene?					
Orienterer personen seg fra et punkt til et annet kun ved hjelp av synsintrykk?					
Navigerer personen rundt hindringer ved hjelp av synet?					
Bruker personen synet til å bli oppmerksom på nivåforskjeller?					
Kan personen bevege seg under forskjellige lysforhold?					
Kan personen orientere seg uten ubehag fra ulike lyskilder?					
Kan personen orientere seg i mørket ved hjelp av synet?					

KROPPSLIG-TAKTIL					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å lokalisere holdepunkt i omgivelsene?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å navigere i omgivelsene?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å gjenkjenne ulike rom og/eller omgivelsene?					
Bruker personen aktivt kroppslig-taktil sans for å lokalisere holdepunkt i omgivelsene?					
NOTATER/VURDERING AV DET FUNKSJONELLE SAMSPILLET MELLOM SANSENE:					

Observasjonsskema: Orientering og fri bevegelse

Før observation – Grøn

Efter observation – Rød

Orientering og fri bevegelse	Hørelse						Syn							Kroppslig-taktile sans		
Observasjonsholdepunkt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delvis til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ikke til stede	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
N/A	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Foto: Mostphotos

6 Vurdering av sansenes funksjon

Denne delen samler observasjoner og eventuelle intervjuopplysninger i en helhetlig, kvalitativ vurdering av sansenes funksjon. Vurderingen knyttes til domenene i den nordiske definisjonen og skal beskrive hvordan det kombinerte sansetapet påvirker aktivitet, deltakelse og samspill.

6.1 Kvalitativ beskrivelse

På bakgrunn av observasjonsholdepunktene beskrives konsekvensene av sansetapet og viser til hvordan sansene eventuelt kompenserer for hverandre.

Hvis personen kobler bort synet og/eller hørselen når den kroppslig-taktile sansen kobles på ved for eksempel utforskning av objekter eller i andre situasjoner, beskrives dette. Beskrivelsen baserer seg på hvordan dette kommer til uttrykk i personens handlinger og atferd.

Beskriv også om det oppleves at personen bruker noen av sansene på en måte i ett miljø, men ikke i et annet. Eksempelvis hjemme versus skole.

Beskriv hvordan det sammensatte sansetapet påvirker personens energinivå. Har sansetapet konsekvenser for personens muligheter for, og overskudd til, å delta aktivt i det sosiale liv?

I forhold til funksjonell utredning av kroppslig-taktil sans kan det være nyttig å vurdere følgende spørsmål:

- I hvilken grad eller hvordan benytter personen sin kroppslig-taktile sans?
- I hvilken grad vurderes det at personen systematisk mestrer å motta,

oppfatte og organisere kroppslige taktile sansestimuli?

Er det noen spesielle forutsetninger som kan påvirke vurderingen av den kroppslig-taktile sansen?

6.2 Utreder sin vurdering

På bakgrunn av den samlede vurderingen tas stilling til om personen vurderes å ha funksjonsnedsettelsen døvblindhet, og om det er behov for videre utredning, oppfølging eller tiltak.

Foto: Mostphotos

7 Bruk av intervju som metode

Intervju brukes når personen som utredes selv kan formidle hvordan syn, hørsel og kroppslig-taktil sans brukes i hverdagen. Intervjuet gir grunnlag for å vurdere den funksjonelle sansebruken innen kommunikasjon, informasjonstilegnelse samt orientering og fri bevegelse.

Før intervjuet gjennomføres, skal relevante medisinske og personlige opplysninger være innhentet. Dersom medisinsk informasjon alene er tilstrekkelig for å fastslå døvblindhet, er funksjonell utredning ofte ikke nødvendig. Intervju brukes når dette ikke foreligger entydige svar.

Intervjuguiden er et faglig støtteverktøy og skal ikke følges slavisk. Utreder velger ut relevante spørsmål, tilpasser rekkefølge og formulerer spørsmålene på en måte som er lett forståelig for personen som utredes. Intervjuet bør gjennomføres i rolige omgivelser, med god tid, pauser og rom for refleksjon.

Foto: Mostphotos

8 Medisinske og personlige opplysninger

Medisinske og personlige opplysninger danner et viktig grunnlag for den funksjonelle utredningen. Opplysningene kan brukes både som forberedelse og som en strukturert huskeliste i utredningsprosessen.

All håndtering av personopplysninger skal skje i samsvar med gjeldende personvernlovgivning (GDPR). Informasjon skal lagres på en sikker måte, og det anbefales å bruke saksnummer fremfor navn der dette er mulig.

8.1 Samtykke

Innhenting av medisinske og personlige opplysninger forutsetter informert samtykke fra personen selv eller verge. Det samme gjelder bruk og lagring av lyd- og bildeopptak. Utreder har ansvar for å sette seg inn i gjeldende regelverk i eget land før utredningen gjennomføres.

8.2 Saksinformasjon

Saksnummer:	
Oppgi personens bosituasjon og daglige virke:	
Saken er innmeldt av:	
Kontakthistorie (når ble saken henvist?):	

Navn på tilknyttet lege:	
Hvem har vært involvert i utredningen? (personen selv/foreldre/foresatte/verge/-pårørende):	
Er samtykke innhentet? • Innhenting av medisinske opplysninger • Gjøre video og lydopptak i forbindelse med utredningsprosessen • Lagre video og lydopptak	Kryss av for gjeldende samtykker: ☐ ☐ ☐
Følgende opptegnelser/papirer er dokumentert:	• Hørselspapirer - uttalelse, journal • Synspapirer - uttalelse, journal • MR-undersøkelser • Uttalelser fra nevropsykolog • Eventuelle utredninger, observasjoner eller andre relevante observasjoner fra synspedagoger, audiopedagoger, døvblindekonsulenter, fysioterapeuter, psykologer osv. samt observasjoner fra nærpåsoner er også inkludert. • Eventuell medisiner og hvordan den kan påvirke brukerens funksjonsevne. • Kortfattet status om brukerens livshistorie og nåværende situasjon (f.eks. statusplan).

8.3 Medisinsk informasjon

8.3.1 Diagnostikk

Her beskrives medisinske diagnoser og deres funksjonelle konsekvenser (for eksempel ved strabisme (skjeling) innsnevres synsfeltet og påvirker evnen til å se stereoskopisk, noe som ofte fører til motorisk usikkerhet og klossethet).

For hver diagnose kan det være nyttig å gjøre et notat:

- Er diagnosen basert på kliniske funn eller genetiske tester?
- Når ble diagnosen stilt?
- Hvem stilte diagnosen?

Merk: Medisinske journaler skal inneholde den nyeste informasjonen. Hvis det er behov for oppdaterte eller nye undersøkelser, bør dette utføres. Epikrise skal være fra undersøkende lege (inneholder en kort beskrivelse av konklusjonene fra undersøkelsen, eventuell behandling og hvem som er ansvarlig for det videre behandlingsforløpet. Dette kan også være nevrolog, fysioterapeut, ergoterapeut eller andre spesialister).

Hoveddiagnose (for eksempel CHARGE, prematuritet, etc.):	
Andre diagnoser:	
Syn:	
Er det stilt en medisinsk synsdiagnose? (Ja/ Nei/ Hvis ja, hvilken?)	
Når ble den siste synsundersøkelsen utført av en øyelege?	
Visus/Skarpsyn:	
Optikk:	
Synsfelt:	
Har det blitt utført en synstest av en synskonsulent/synspedagog? (Ja / nei / hvis ja, hvilke?)	
Har brukeren briller, kontaktlinser eller andre synshjelpemidler (f.eks. lys, etc.)? (Hvis ja, hvilke / Hvis ja, hvor mye bruker vedkommende briller)?	☐ Tilpasset program i pc, nettbrett, telefon ☐ Optiske hjelpemidler ☐ Forstørrende lese-TV ☐ Lesemaskin ☐ Tolk ☐ Andre hjelpemidler:

Synsregister - er personen registrert? (gjelder de land som har synsregister)	
Hørsel:	
Er det stilt en medisinsk hørselsdiagnose? (Ja/ Nei/ Hvis ja, hvilken?)	
Når og hvor ble den siste hørselstesten utført?	
Hva slags hørselstest? (Audiologiske tester som Otoakustiske utslipp (OAE), Ren tone-audiometri, lekeaudiometri, observasjonsaudiometri, ASSR (auditiv respons i stasjonær tilstand), ABR (hjernestammeaudiometri), Tympanometri, osv.)	
Har personen hatt hyppige mellomørebetennelser gjennom barndommen?	
Har personen høreapparat eller hørselstekniske hjelpemidler? (f.eks. taleforsterker, osv.) (Hvis ja, hvilke? / Hvis ja, hvor mye bruker de høreapparater?)	☐ Høreapparat - en/to ☐ CI - en/to ☐ Samtaleforsterker ☐ Streamer ☐ Tolk ☐ Annet:
Kroppslig-taktil sans; er det observert eller oppdaget:	
Kroppslig-taktil sensitivitet: Kroppslig-taktil sensitivitet er relatert til reaksjonen som oppstår når noen er veldig sensitive for berøring eller å berøre noe.	

Kroppslig-taktil selektivitet: Kroppslig-taktil selektivitet brukes for å beskrive variasjoner i reaksjoner når vedkommende bruker taktilsansen, eksempelvis at personen foretrekker eller unngår ulike typer objekter eller substanser/materiale.	
Fødselshistorikk (for tidlig fødsel, problemer under svangerskapet, etc.):	
Sensoriske integreringsvansker: Sansenes evne til å motta samtidig informasjon og å samspille med hverandre. Eksempelvis at man bare bruker en sans når man retter oppmerksomheten mot noe.	
Foreligger det mistanke om: • Cortical Visual Impairment (CVI) • Auditory Processing Disorder (APD)	
Har personen motoriske utfordringer og/eller balanse- problemer? (ja/nei/vet ikke, hvis ja, på hvilken måte?)	
Er det kjent at diagnosen forårsaker sansesvikt i en av de to fjernsansene, eventuelt med mulighet for progresjon i den andre sansen? (Ja/ Nei/ Vet ikke)	
Er det behov for ytterligere undersøkelser/utredninger? (Ja/Nei/Vet ikke, hvis ja, hvilke?)	

Foto: Mostphotos

9 Utredning på bakgrunn av intervju

9.1 Syn

- Når ble du klar over at du har problemer med synet?
- Har synet endret seg de siste 2 årene?
- Bruker du noen visuelle strategier som støtte til hørselen og/eller taktilsansen
- Hvordan påvirker synstapet din hverdag?

Hvordan opplever personen selv (ev. nærpå personer, hvis de er intervjuet) at synet fungerer?	
Er det noe personen kan se i noen situasjoner, men i andre ikke? (eks. i mørke, ved blinding, visuelt rotete miljøer)	
Forutsetninger som kan påvirke synsvurderingen? Dagsform, energinivå, etc.	

9.2 Hørsel

- Når ble du klar over at du har problemer med hørselen?
- Har hørselen endret seg de siste 2 årene?
- Bruker du noen auditive strategier som støtte til synet og/eller taktilsansen

- Hvordan påvirker hørselstapet din hverdag?

Hvordan opplever personen selv (ev. nærpersoner, hvis de er intervjuet) at hørselen fungerer?	
Personens bevissthet om egen stemmebruk (vite når man prater for høyt eller for lavt, etc.)	
Forutsetninger som kan påvirke hørselsvurderingen? Dagsform, energinivå, etc.	

9.3 Kroppslig-taktil sans

- På hvilken måte bruker du den kroppslig-taktile sansen i hverdagen?
  - Hvilke taktile strategier bruker du i hverdagen?
  - Er taktile strategier en støtte til synet eller hørselen? Hvis ja, i hvilke situasjoner bruker du den?
- Endres bruken av taktilsansen i forskjellige situasjoner? (Årstid, dagsform, tid på dagen, lysforhold, osv.)
- Har bruken av den kroppslig-taktile sansen endret seg i løpet av de siste 2 årene?

Hvordan opplever personen selv (ev. nærpersoner, hvis de er intervjuet) den funksjonelle bruken av den kroppslig-taktile sansen?	
I hvilken grad er personen bevisst bruken av egen kroppslig-taktil sans (erfaringsbasert)?	
Har vedkommende tekniske hjelpemidler for taktil støtte?	☐ Leselist, sammen med pc, nettbrett eller telefon
Hvis ja, hvor ofte er disse i bruk?	☐ Tolk ☐ Annet

Er det noen spesielle forutsetninger som kan påvirke vurderingen av den kroppslig-taktil sensen hos personen som utredes? Dagsform, energinivå, etc.	

9.4 Kommunikasjon og samspill

9.4.1 Generelle spørsmål til kommunikasjon og samspill

Hvilken kommunikasjonsform bruker du?	• Tegnspråk • Talespråk • Taktil kommunikasjonsformer Hvilke?
Bruker du flere kommunikasjonsformer i kombinasjon med hverandre?	Hvis ja, beskriv:
I samtale <u>en til en</u> , hvilke(n) kommunikasjonsmetode(r) foretrekker du?	
Hvilke betingelser skal til for at du kan føre en samtale med <u>en</u> person? (kjent person, kjent dialekt, kjent tema, lyd- og lysforhold, posisjonering, tilpasninger, hjelpemidler)	
I samtale med <u>flere</u> personer, hvilke(n) kommunikasjonsmetode(r) foretrekker du?	
Hvilke betingelser skal til for at du kan føre en samtale med <u>flere</u> personer? (antall deltakere, lyd- og lysforhold, posisjonering, tilpasninger, hjelpemidler)	
Kan du uten vansker følge med i samtale i grupper med 3 – 4 personer?	

Can you follow a conversation in groups of 3–4 people without difficulty?	
Hvilke former for fjernkommunikasjon foretrekker du?	☐ E-post ☐ SMS ☐ Post ☐ Telefon ☐ Sosiale medier ☐ Andre medier ☐ Annet
Under hvilke betingelser, f.eks. hjelpemidler/tilrettelegging, kan du bruke disse formene for fjernkommunikasjon?	
Forhold som samtalepartner trenger å ta hensyn til i kommunikasjonen:	☐ Turntaking ☐ Tilbakemeldinger ☐ Skifte av tema ☐ Oppmerksomhet ☐ Annet:
Opplever du utfordringer i kommunikasjon med andre mennesker pga. dine sansetap?	

9.4.2 Syn

Hvordan påvirker synet din mulighet for å kommunisere?	
Kan du bruke synet til følgende kommunikative aktiviteter:	
Avlese tegnspråk?	Hvis ja, på hvilken avstand fungerer dette best?
Munnavlesning?	Hvis ja, på hvilken avstand fungerer dette best?
Avlese ansiktsmimikk?	Hvis ja, på hvilken avstand fungerer dette best?
Skjelne mellom ansikter for å identifisere den som snakker?	Hvis du ikke ser ansiktet til den som snakker, klarer du da å oppfatte det som sies?
Kommunisere med flere personer samtidig?	
Bruke billed-telefon/videosamtaler?	
Oppfatte når det oppstår skifter i samtalen/temabytte?	
Bruker du synet til turtaking i samtaler?	
Kan du på en lett måte bytte fokus mellom flere personer, eller person og objekt i en samtale?	
Kan du kommunisere, avlese kroppsspråk og ansiktsuttrykk i et normalt opplyst rom?	
Klarer du å opprettholde øyekontakt med andre personer?	

9.4.3 Hørsel

Hvordan påvirker hørselen din mulighet for å kommunisere?	
Kan du bruke hørselen i følgende kommunikative aktiviteter?	
Oppfatte talespråk?	Hvis ja, hva fungerer best; lyse eller mørke stemmer?
På hvilken avstand hører du best?	
Klarer du å skille mellom og forstå dialekter?	
Oppfatter du når det er din tur til å ta ordet i en samtale (turtaking)?	
Oppfatter du nyanser i stemmebruk, slik som ironi, humor, stemningsskifter med mer?	
Klarer du å delta i kommunikasjon med flere samtidig?	
Kan du kommunisere via telefon?	
Kan du etterlikne/imitere lyder du hører?	
Når du hører noe, bekrefter du dette?	
Oppfatter du når noen henviser til deg med navn?	
Klarer du å fokusere på samme nivå over tid i samtaler, som involverer lyd?	
Klarer du gjennom bruk av hørsel å regulere stemmebruken så den er tilpasset situasjonen?	

9.4.4 Kroppslig-taktil sans

Hvordan påvirker den kroppslig-taktil sansen din mulighet for å kommunisere?	
Bruker du taktilsansen i følgende kommunikative aktiviteter:	
Til å avlese tegnspråk?	Hvis ja, som hovedmodalitet?
Bruk av haptisk kommunikasjon?	
Som støtte til syn og/eller hørsel?	
Oppfatte temaskifter i taktile samtaler?	
Oppfatte nyanser som humor, ironi med mer?	
Delta i flerpartssamtaler? (Bytte mellom flere samtalepartnere i en og samme samtale).	
Bruker du taktilsansen din for å rekke ut og ta kontakt med andre?	
Kan du oppfatte andres initiativer gjennom taktilsansen?	
Inkluderer du aktivt taktilsansen i samtaler, både når du lytter og snakker?	

9.5 Informasjonsinnhenting

9.5.1 Generelle spørsmål om informasjonsinnhenting

Hvilke informasjonskanaler foretrekker du å bruke?	☐ Radio ☐ Aviser ☐ TV ☐ Lydavis ☐ Internettbasert ☐ Avis på punktskrift ☐ Annet:
Hvilke hjelpemidler eller annen tilrettelegging trenger du for å bruke disse informasjonskanalene?	
Hvilke hjelpemidler/tjenester bruker du for trygghet og varsling?	Er disse: ☐ Auditive? ☐ Visuelle? ☐ Taktile? ☐ Kombinasjoner?
Hvordan får du informasjon om samfunnet, lokalmiljøet, beskrivelse av omgivelsene, etc.?	☐ Tolk/ledsager ☐ Personlig assistent ☐ Støttekontakt ☐ Lese- og sekretærhjelp ☐ Annet, beskriv dette:

9.5.2 Syn

Hvordan påvirker synet din mulighet for å innhente informasjon fra omgivelsen?	
Kan du bruke synet til å gjøre følgende aktiviteter:	• Se på TV? • Lese? • Finne informasjon på internett? • Oppfatte informasjon i omgivelsene, slik som å finne frem/orientere deg i kjente og ukjente omgivelser?
Når du sitter stille, reagerer du på synsintrykk i dine omgivelser?	
Ser du på forskjellige gjenstander/objekter, når disse plasseres foran deg?	
Kan du gjenkjenne personer eller gjenstander som er i ro (uten at de er i bevegelse)?	
Bruker du synet for å skaffe deg oversikt gjennom å følge bevegelser i dine omgivelser?	
Gjenkjenner du ansikter kun ved bruk av synet?	
Klarer du å avlese informasjon som gis via bilder (2D)?	
Gjenkjenner du visuelle detaljer i en helhet?	
Basert på visuelle detaljer, klarer du å sette disse sammen til en helhet?	
Hva oppfatter du best – svake eller sterke farger?	

9.5.3 Hørsel

Hvordan påvirker hørselen din mulighet for å innhente informasjon fra omgivelsen?	
Kan du bruke hørselen til følgende aktiviteter:	☐ Høre på radio? ☐ Lytte til musikk? ☐ Delta på en forelesning/kurs?
Kan du høre dørklokken og telefonen?	
Reagerer du på lyder i omgivelsene?	
Oppfatter du lyder som kommer på avstand?	
Gjenkjenner du dine nærmeste ved kun å bruke hørselen?	
Når du hører en lyd, klarer du å identifisere hva lyden er og om du har hørt denne før?	
Når noen snakker, klarer du å være oppmerksom på det som sies og på den som snakker?	

9.5.4 Kroppslig-taktil sans

Hvordan påvirker den kroppslig-taktil sansen din mulighet for å innhente informasjon fra omgivelsene?	
Kan du bruke taktilsansen til følgende aktiviteter?	☐ Lese skriftlig materiale? ☐ Få informasjon via taktile dagsplaner/kalendre med mer? ☐ Få oversikt over de nære omgivelser?
Bruker du taktilsansen aktivt for å rette oppmerksomheten mot objekter og personer i dine omgivelser?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å utforske objekter?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å identifisere likheter og forskjeller mellom objekter?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å forstå relasjoner i rommet, mellom objekter og steder?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å utforske andre mennesker?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å oppfatte andres kroppslige uttrykk og reaksjoner?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å bli oppmerksom på andres berøring av din egen kropp?	

9.6 Orientering og fri bevegelse

9.6.1 Generelle spørsmål til fri bevegelse

Hvilken sans støtter du deg primært til i orientering og forflytning?	☐ Visuell ☐ Auditiv ☐ Taktil ☐ Kombinasjon av flere, beskriv:
Hva slags tilrettelegging trenger du?	☐ Belysning ☐ Holdepunkter/kjennemerker (visuelle, taktile, auditive)
Bruker du hvit stokk/førerhund/ledsager?	
Kan du ta deg frem <u>innendørs på ukjente steder</u>	☐ uten ledsager ☐ med ledsager
Kan du ta deg frem <u>utendørs på ukjente steder</u>	☐ uten ledsager ☐ med ledsager
Bruker du offentlig transport, og i så fall; under hvilke betingelser	
Hvordan kommer du deg til og fra aktiviteter innenfor og utenfor hjemmet?	

9.6.2 Syn

Hvordan påvirker synet din mulighet for å orientere deg i omgivelsene?	
Hvordan bruker du synet når du går i ukjent terreng?	
Hvordan bruker du synet når du går i kjent terreng?	
Kan du bruke synet til å oppfatte hindringer i omgivelsene?	
Kan du bruke synet til å få informasjon om hvilket underlag som kommer (jevnt/ujevnt)?	
Kan du bruke synet til å få informasjon om høydeforskjeller i omgivelsene?	
Kan du bruke synet til å orientere deg i:	
Kjente omgivelser (som for eksempel hjemme)?	
Ukjente omgivelser?	
Kan du ved hjelp av synet finne frem i et rom?	
Fungerer synet ditt godt nok til at du kan bevege deg fritt under skiftende lysforhold?	
Kan du orientere deg uten ubehag fra lys?	
Kan du orientere deg i mørke ved hjelp av synet?	

9.6.3 Hørsel

Hvordan påvirker hørselen din mulighet for å orientere deg i omgivelsene?	
Bruker du hørsel til å orientere deg i trafikk?	
Er det andre auditive teknikker du bruker i orientering og forflytning?	
Utforsker du og orienterer deg i områder gjennom lytting og bruk av egen stemme (ekkolokasjon)?	
Gjenkjenner du omgivelsene ved hjelp av hørselen?	
Orienterer du deg etter lydkilder?	
Bruker du hørselen i forhold til retningsorientering?	
Bruker du hørselen til å orientere deg etter lyder på avstand?	

9.6.4 Kroppslig-taktil sans

Hvordan påvirker den kroppslig-taktil sansen din mulighet for å orientere deg i omgivelsene?	
Kan du identifisere underlag taktilt ved forflytning?	
Hvordan opplever du at balansen fungerer ved forflytning eller orientering?	
Har du behov for hjelpemidler ved forflytning, slik som hvit stokk, førerhund eller ledsager?	
Bruker du taktile markører i kjent miljø ved forflytning?	
Hvordan skaper du oversikt over nye omgivelser?	
Bruker du taktilsansen aktivt til å finne holdepunkter i omgivelsene?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å navigere i omgivelsene?	
Bruker du taktilsansen aktivt for å gjenkjenne forskjellige rom og omgivelser?	

9.7 Helse

Hvordan opplever du din egen helse med tanke på hvordan denne påvirkes av det kombinerte sansetapet? Har du noen av de følgende punktene nevnt i listen, og kan du relatere disse til det kombinerte sansetapet?	• Hodepine • Muskelspenninger og smerter • Uro og usikkerhet • Svimmelhet/balanseproblemer/-ustøhet • Andre helsemessige forhold som har betydning
Energibruk og krefter	
Hvordan påvirkes synet når du blir sliten? Hvordan klarer du å restituere deg for at synet igjen skal fungere?	
Hvordan påvirkes hørselen når du blir sliten? Hvordan klarer du å restituere deg for at hørselen igjen skal fungere?	
Hvordan påvirkes taktilsansen når du blir sliten? Hvordan klarer du å restituere deg for at taktilsansen igjen skal fungere?	
Hvordan synes du at sansene (syn, hørsel og kroppslig-taktil sans) fungerer sammen når du blir sliten?	

9.8 Personens egen opplevelse

- Personer med kombinerte sansetap forteller at de hører, men ikke oppfatter hva som blir sagt. De ser, men kan ikke helt stole på det de ser. Det blir derfor vanskelig å forstå hva som foregår i omgivelsene, og man kan ha en opplevelse av å være avskåret fra fellesskapet. I hvilken grad kjenner du deg igjen i den beskrivelsen?

- Personer med kombinerte sansetap og døvblindhet forteller ofte at de mister tråden i samtaler. De forteller også om at personer kommer brått på, og at de lett mister oversikten når flere er til stede. I hvilken grad kjenner du deg igjen i den beskrivelsen?

- Døvblindhet er kjennetegnet ved at syn og hørsel vanskelig kompenserer for hverandre. Mange opplever at de hører eller ser dårligere, når syn og hørsel ikke kan kompensere for den andre sansen. I hvilken grad kjenner du deg igjen i den beskrivelsen?

- Personer med kombinerte sansetap og døvblindhet forteller at det kan være vanskelig å kommunisere, innhente informasjon, og orientere seg i situasjoner med mye bakgrunnsstøy. I hvilken grad kjenner du deg igjen i den beskrivelsen?

Foto: Mostphotos

10 Vurdering av sansenes funksjon

Avslutningsvis sammenfattes intervjuet i en kvalitativ vurdering av sansenes funksjon, strukturert etter domeneene i den nordiske definisjonen. Vurderingen skal beskrive hvordan sansene brukes, hvordan de eventuelt kompenserer for hverandre, og hvilken betydning dette har for aktivitet og deltakelse.

10.1 Kvalitativ beskrivelse

Beskriv konsekvensene av det sammensatte sansetapet, variasjon mellom miljøer og situasjoner, samt betydningen for energibruk og sosial deltakelse.

10.2 Utreder sin vurdering

På bakgrunn av intervjuet tas det stilling til om personen vurderes å ha funksjonsnedsettelsen døvblindhet, og om det er behov for videre utredning, rådgivning eller tiltak.

Foto: Mostphotos

Referanseliste

Andersen, K., & Rødbroe, I. (2000). *Identifikation af medfødt døvblindhed – et diagnosticeringsmateriale*. Aalborg, Denmark: Videnscenter for Døvblindefødte.

Befring, E., & Tangen, R. (2012). *Spesialpedagogikk* (5th ed.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gallace, A., & Spence, C. (2009). The cognitive and neural correlates of tactile memory. *Psychological Bulletin, 135*(3), 380–406.
<https://doi.org/10.1037/a0015325>

Mjønes, R. (2019). We hear with our brains. In M. Creutz et al. (Eds.), *Hvis du kan se det, kan du understøtte det – En bok om taktilt språk* (pp. 48–53). Sweden: Nordic Welfare Centre.

Nicholas, J. (2021). Understanding the tactile system. In T. Hartshorne et al. (Eds.), *CHARGE syndrome* (2nd ed., pp. 77–87). San Diego, CA: Plural Publishing.

Nicholas, J. T., Johannessen, A. M., & van Nunen, T. (2019). *Tactile working memory scale – A professional manual*. Sweden: Nordic Welfare Centre.

Nordic Welfare Centre. (2016). *Nordic definition of deafblindness*. <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2018/03/nordic-definition-of-deafblindness.pdf>

Prytherch, D., & McLundie, M. (2002). So what is haptics anyway? *Research Issues in Art, Design and Media, 2*, 2–11.

Ravenscroft, J., & Damen, S. (2019). The challenge of identifying deafblindness. *British Journal of Visual Impairment, 37*(2), 77–80. <https://doi.org/10.1177/0264619619847016>

Wittich, W., Nicholas, J., & Damen, S. (2021). Living with deafblindness during COVID-19. *British Journal of Visual Impairment, 40*(3), 487–499. <https://doi.org/10.1177/02646196211002887>

Translator's note: Terminology has been normalised consistently throughout the document in British English. The phrase "bodily-tactile sense" has been used throughout as the standard rendering of "kroppslig-taktil sans", and "functional assessment" has been used consistently for "funksjonell utredning".

Om publikasjonen

Nordisk materiale for utredning av funksjonell døvblindhet

ISBN: 978-91-89787-19-3

DOI: 10.52746/OARD4048

Utgiver: Nordic Welfare Centre

© september 2026

Forfattere: Annika Maria Johannessen, Lone Rømer Jensen, Bettina Kastrup Pedersen, Cathrine Olesen, Louise Hassing, Karina Højbjerg Seiler, Odd-Erik Madsen, Kirsten Frandsen, Gøran Andreas Gregor Caspian Forsgren and Rasmus Hougaard Pedersen

Prosjektleder: Göran Forsgren, Rasmus Hougaard Pedersen

Redaktør: Göran Forsgren

Utgiver: Samuel Engblom

Layout: Maija Markkula

Bilder: Mostphotos

Siter rapporten: Johannessen, A. M., Rømer Jensen, L., Kastrup Pedersen, B., Olesen, C., Hassing, L., Højbjerg Seiler, K., Madsen, O.-E., Frandsen, K., Forsgren, G. A. G. C., & Hougaard Pedersen, R. (2026). *Nordisk materiale for utredning av funksjonell døvblindhet*. Nordic Welfare Centre. <https://doi.org/10.52746/PRJM4928>

Nordens velferdssenter

Box 1073, SE-101 39 Stockholm

Visit address: Svensksundsvägen 11A

Tel: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

Nordens velferdssenter

Kaisaniemenkatu 13 A

FI-00100 Helsinki

Telephone: +358 20 741 08 80

info@nordicwelfare.org